

Ministermøte ved krisens opptakt

Når nordiske arbeidsministere møtes i begynnelsen av oktober, er finanskrisen under oppseiling. Norden er berørt. I Island blir den siste av de tre største bankene nasjonalisert. Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin ser på mobiltelefonen, leser om børsindekser i fritt fall. Det brer seg en stemning preget av uro.

Tekst og foto: Berit Kvam



Danmarks beskæftigelsesminister Claus Hjorth Frederiksen taler varmt for nordisk samarbeid. Her i samtale med nordiske kolleger på Lidingö

- Jeg skulle ønske du ikke behøvde å gjøre oss så nervøse, sier beskæftigelsesminister Claus Hjorth Frederiksen i en avdramatiserende tone.

Der og da vet ingen hvor alvorlig situasjonen er, eller hva som vil skje videre, om finanskrisen blir langvarig, hvilke konsekvenser den har for økonomien på verdensbasis og nasjonalt, og hvilken betydning den har for arbeidsmarkedet. Men bank- og finansverdenen skjelver, og vi er flue på veggen på arbeidsministermøtet på Lidingö utenfor Stockholm.

Det er uro i luften, men samtidig er det business as usual. For nordiske arbeidsministere betyr det å utveksle erfaringer, informere hverandre om nye reformer og initiativer og diskutere aktuelle saker på agendaen i EU.

Formannskapet

Under det svenske formannskapet for Ministerrådet for Arbeidsliv i 2008 har "utanförskapet" vært et overgripende tema. Målet er å mobilisere flere av dem som i dag står utenfor arbeidsmarkedet.

- Utenforskapet koster både personlig og samfunnsmessig. De demografiske prognosene forteller dessuten at andelen eldre i befolkningen øker, at andelen pleietrengende eldre øker og at det er behov for arbeidskraft.

- Utanförskapet blir også det overgripende tema for Sveriges formannskap i EU høsten 2009, sier Sven Otto Littorin.

EU er stadig viktigere for den nordiske dagsorden: En hovedtanke under det svenske formannskapet er derfor å knytte det nordiske samarbeidet nærmere EU-arbeidet innenfor arbeidsmarkeds-, arbeidsmiljø- og arbeidsrettsområdet. For første gang er også EU-kommisæreren med ansvar for sysselsetting og sosiale saker, Vladimir Spidla, invitert til møtet.

- Det er en god ide å invitere Spidla. Det er fint hvis kommisæreren kan bli med neste år også, sier Claus Hjorth Frederiksen og berømmer Littorin for initiativet.

Spidla er på tur ut, men for nordiske land er det viktig å knytte nærmere kontakt slik at man i EU-kommisjonen forstår bedre hvordan vi håndterer arbeidsmarkedsspørsmålene.

Ulike strategier

Egentlig begynte det dagen før; med en nordisk konferanse om "Strategier för att möta den demografiska utmaningen – mobilisering av arbetskraft och/eller arbetskraftinvandring". Sven Otto Littorin innledet, mens Vladimir Spidla foredro om de demografiske utfordringene i et EU-perspektiv. Statistiska Centralbyrån (SCB) hadde laget en deskriptiv analyse mens embetsmenn og kvinner fra de nordiske land snakket om hvilke strategier man arbeider etter for å møte utfordringene. Underveis var det pressemøte der journalistene var mest interessert i å høre om Spidla og Littorin hadde noe nytt å si om konsekvensene av Lavaldommen. Budskapet ble at kommisæreren vil stille seg lyttende i prosessen videre.

Lavaldommen (se side 4) er også en orienteringssak på ministermøtet dagen etter: Den svenske regjering har bestilt en utredning om Lavaldommen og dens betydning for svensk arbeidsrett og hvilken løsning man kan se for seg.

Lavaldommen bryter med både svensk og dansk avtaleverk. Men resultatet, løsningen og stemningen i de to landene er forskjellig. I Sverige er arbeidsgiverne, som meldte saken inn for EU-domstolen, tilfredse, mens LO mener at dommen undergraver den svenske modellen og konfliktretten og hevder at domstolen driver politikk. I Danmark har man håndtert situasjonen på en annen måte, forteller den danske ministeren:

- Vi har kommet fram til en løsning som har bred oppbakking fra arbeidsmarkedets parter, og som betyr at vi gjør en forandring i utstasjoningsloven. På den måten kan vi ivareta den danske modellen og imøtekomme domstolens krav.

turen Solglitter fra 1918. Mens gjestene vandrer gjennom de vakre rommene og titter på skulpturene, antikksamlingen og bildene hans søster Ruth Milles og hans kone Olga har malt, er stemningen opphøyet og samtalene lavmelt. Maten

ren. Vladimir Spidla bekjenner at han alltid har vært imponert over de nordiske landene. Halldór Ásgrímsson snakker om betydningen av det nordiske samarbeidet.

Samvær i nordisk ånd

Det blir et samvær i nordisk ånd og kultur før den formelle delen av møtet begynner neste morgen, på nordiske språk og uten EU-kommissæren. Sven Otto Littorin oppdaterer sine kolleger om aktiviteter under formannskapet og om aktuelle saker på EU's dagsorden denne høsten: Kommissjonen arbeider videre med en rapport om flexicurity som skal legges frem på ministerrådsmøtet i desember. Tarja Cronberg sier at Finland er i ferd med å videreutvikle sin modell for flexicurity. De legger vekt på sikkerhet for sysselsetting med en rask overgang fra jobb til jobb, som i Sverige. Danmark fremholder at nordiske land har felles interesse i å holde saken varm for å øke forståelsen for den nordiske arbeidsmarkedsmodellen i EU, men at det ikke ønskelig med felles regler. Så er det revisjonen av arbeidsdirektivet og vikardirektivet, som er til behandling i EU-parlamentet. Danmark vil kun akseptere en pakkeløsning. I spørsmålet om revisjonen av direktivet om europeiske samarbeidsvalg er det enighet om å støtte opp om partenes felles uttalelse.

Lære av hverandre

Sven Otto Littorin leser nye meldinger om børser i fritt fall.

- Vi får håpe at dette ikke leder til økt proteksjonisme, sier den danske bekæftigelsesminister Claus Hjorth Frederiksen.

Stemningen er spendt, men det er fortsatt dagens agenda som gjelder når man drøfter hvilke strategier landene har tatt i bruk for å møte den demografiske utfordringen. Ministrene er hands on. Tarja Cronberg forteller om den finske satsingen på å få tidligpensjonerte tilbake i jobb og vil vite hvordan kollegene løser utfordringen.



EU kommissær Vladimir Spidla taler til nordiske arbeidsministere. Til venstre for Spidla: Finlands minister Tarja Cronberg i grønt

Å være i et kunstverk

Ministerrådet innledes med en middag i Millesgården, hjemmet til en av Sveriges største kunstnere, skulptøren Carl Milles (1875-1955) og hans kone Olga. Her er både Claus Hjorth Frederiksen og Tarja Cronberg, Vladimir Spidla og Nordisk Ministerråds generalsekretær Halldór Ásgrímsson. Islands minister har meldt avbud på grunn av krisa. Den norske ministeren er opptatt på hjemmebane.

Carl Milles ønske var, slik museumsdirektør Isabella Nilsson forteller, helt fra starten å gjøre hjemmet sitt til en severdighet i Sverige. Nå er det ikke bare en severdighet, men et kultursentrum med blant annet en museumsdel, skulpturpark og galleri. Denne kvelden serveres et velkomstglass i Röda Rummet der veggene er prydet i stucco lustro utført av en italiensk kunsthåndverker, gulvet er en eventyrlig mosaikk, langs veggene vises et utvalg av Milles skulpturer og midt i rommet står den berømte skulp-



Generalsekretær Halldór Ásgrímsson snakker om betydningen av det Nordiske samarbeidet. Til venstre en lyttende Sven Otto Littorin.

serveres i det store atelieret mellom Carl Milles gipsmodeller og bevingete ord. Island som står på konkurvens rand, er selvfølgelig tema både for tale og omtanke:

- Ni ska bara säga till, om ni behöver hjälp, vi är en familj i Norden. Det är klart att vi måste hjälpa varandra, avslutter verten, Sven Otto Littorin, spontant sin tale.

Islands representant Gylfi Kristinsson lover å bringe de sjenerøse ordene med hjem til ministe-



Arbetsmarknadsminister
Sven Otto Littorin leder
ministermøtet

Claus Hjorth Frederiksen forteller om den danske ordningen med amnesti. Amnestiet innebærer at førtidspensjonerte som prøver å jobbe, men ikke klarer det, får tilbake pensjonen uten at behovet prøves på nytt. Forutsetningen for diskusjonen er at når førtitalistene går i pensjon trenger landene arbeidskraft.

Danmark har de seneste årene systematisk innført en rekke tiltak for å styrke sysselsettingen, integrere flere i arbeidsmarkedet, øke pensjonsalderen og rekruttere arbeidskraft fra utlandet. Ministeren nevner blant annet ordninger som "Ny chance til alle" som retter seg til langvarig ledige som lever på kontanthjelp, og forteller at de nå har tatt fatt i sykefraværet igjen.

- Ledigheten er nå 1,6 %, det er ikke mange nok til å fylle stadion i København, sier Claus Hjorth Frederiksen.

Sverige kommer hakk i hel med sin satsing på å få ned utanförskapet. Norge er det landet som har tatt imot flest arbeidstakere fra de nye EU-landene, særlig Polen. Det har ført til en oppblåsing av økonomien,

men det er ikke sikkert at det løser problemene på sikt, sier norske Rune Solberg, ekspedisjonssjef i Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Stadig flere arbeidsinnvandrere slår seg ned i Norge. De blir også eldre, og barna har behov for barnehageplass og skoletilbud, så presset på velferdssammenfunnet blir ikke mindre, det bare forskyves i tid. En argumentasjon som Claus Hjorth Frederiksen synes er interessant.

Det er sånn det skjer, man hører, vurderer og tar etter når det passer. Danskenes smiley, som ble innført for noen år tilbake for å tydeliggjøre virksomhetenes satsing på arbeidsmiljø, blir nå vurdert innført i Sverige, forteller Sven Otto Littorin.

- Regjeringen samarbeider med partene på arbeidsmarkedet og forskningsmiljøer om en ny strategi på Arbeidsmiljøområdet, i den sammenheng har vi sett på smiley-ordningen.

Littorin innrømmer at han var skeptisk til ordningen, men at han nå ser at den kan ha noe for seg som et supplement. Hjorth Frederiksen forteller at man også i Danmark var skeptisk til å begynne med, men at ordningen i dag fungerer godt. Det er blitt et konkurransefortrinn for bedriftene å kunne skilte med et godt arbeidsmiljø.

Finlands tredje hovedsatsing er kvalitet i arbeidet. Programmer som "Må bättre i arbetet", har ført til at flere står lengre i arbeidslivet og at produktiviteten blant eldre arbeidstakere er gått opp. Med den nye regjeringen har man omorganisert for å få til en bedre koordinering av arbeidet.

Krisen er her

I pausen er finanskrisen nærværende. Volvo har varslet permitteringer og oppsigelser av 3300 arbeidstakere. Bilindustrien er en sterkt konjunkturavhengig bransje, nå er markedet i USA flatt. Med underleverandører kan det bety 10 000 tapte arbeidsplasser i Göteborgsregionen.

- Vi skal sette inn aktive tiltak, men vi kan ikke redde arbeidsplasser, kommenterer Littorin.

Han mener at man hindrer nødvendige strukturendringer hvis man støtter industrien. I stedet vil han støtte individene for å få så kort vei fra jobb til jobb som mulig.

Det reflekteres også i synet på revisjonen av EU's utviklingsfond som han mener kan bidra til å skjule behovet for strukturendringer. Det viktige er å gjøre fondet så effektivt og transparent som mulig. Her får han støtte fra Danmark, som mener det er en nasjonal oppgave å støtte de enkelte arbeidstakere til en ny jobb gjennom aktive arbeidsmarkedstiltak.

Finland har fått støtte gjennom utviklingsfondet og vurderer å søke igjen. Tarja Cronberg deler ikke kollegenes skepsis. Hennes kritikk er at saksbehandlingen er for treg, og at fondet i for liten grad støtter nyetableringer.

- I Finland sliter skogindustrien på samme måte som bilindustrien i Sverige.

Tarja Cronberg tilhører partiet De Grønne. Bilindustriens problemer skyldes ikke bare finanskrisa, kommenterer hun. Det handler også om å være sene når det gjelder å legge om i mer miljøvennlig retning til mindre biler og mindre forurensende drivstoff.

- Men det er så synd, nå når vi endelig har klart å få arbeidsløsheten ned, sier Tarja Cronberg.

Sven Otto Littorin lander møtet 3 minutter før tiden. Bra timing; han skal intervjues av Sveriges Television. De vil vite hva regjeringen vil gjøre i forhold til Volvo.

Tilbake i Oslo forteller nyhetsoppleseren i TV at den svenske regjeringen har bevilget 1,5 milliarder til Arbetsförmedlingen i forbindelse med krisen i Volvo.